

במדבר פרק כ (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום: במדבר פרק כ' — סיפור השנה הארבעים

הקשר מבני: החלק השלישי של סיפור המדבר

פרק כ' מסמן את המעבר לחלק השלישי העיקרי של סיפור המדבר — סיפור השנה הארבעים, כאשר בני ישראל מתחילים להתקרב לארץ ישראל. המבנה הנרטיבי מתחלק כדלקמן:

- 1. תחילת המסע** — מתחיל בפרשת בהעלותך, נסיעה לקראת ארץ ישראל, מסתיים עם פרשת המרגלים בפרשת שלח, שדחתה את הכניסה לארץ בדור שלם.
- 2. מרד קרח** — אולי לפני או אחרי המרגלים; כך או כך, הוא שייך לאותו אשכול מוקדם יותר של אירועים.
- 3. השנה הארבעים** — מתחילה כאן בפרק כ', עוסקת במעבר הדורות.

חלוקה זו מאושרת בספר דברים, שם נאום הפתיחה של משה מבנה את האירועים באותה צורה. מיקומה של קדש משמעותי — זה היה המקום שממנו נשלחו המרגלים, ועכשיו זה המקום שבו מתחיל הפרק האחרון.

הקשר לקטע הקודם של פרה אדומה (טהרה מטומאת מת) ראוי לציון: פרק זה מכיל את מות מרים ואהרון, בנוסף לגזירה הגורמת למות העתידי של משה — שלושה מקרי מוות בסך הכל. פרק זה למעשה "ממית את הדמויות הראשיות" — עדיין לא את מותן בפועל בכל מקרה, אלא את הגזירה שמה ואהרון ימותו במדבר ומישהו אחר יוביל את העם לארץ. הפרק מניח את היסודות למעבר דורי ומעבר מנהיגותי.

פסוקים א'–ב': מות מרים ומשבר המים

פסוק א': בני ישראל מגיעים למדבר צין, במיוחד לקדש, בחודש הראשון (מניחים שזו השנה ה-39 או ה-40). מרים מתה ונקברת שם. בהיותה האחות הבכירה — היא שמרה על משה התינוק — מותה מסמל ראשון את חלוף הדור, כולל מנהיגותו.

פסוק ב': אין מים לעדה. המדרש מקשר בין מות מרים להיעלמות המים ("באר מרים"), שהוא קשר סביר אך לא מפורש בטקסט.

משבר מים זה שייך לסדרה חוזרת של תלונות במדבר. החזרה אינה בעייתית — במדבר, משברי מים חוזרים באופן טבעי, ואותו סוג של תלונה צפוי לחלוטין.

פסוקים ג'–ה': תלונת העם

העם נלחם עם משה — **"וירב העם עם משה"** — משתמש בלשון של ריב ולא בתלונה הרגילה, מהדהד את הלשון מבשלה.

תלונתם מכילה מספר אלמנטים:

- **"ולו גוענו בגוע אחינו לפני ה'"** — "ולו גוענו בגוע אחינו לפני ה'". משמעות "לפני ה'" שנויה במחלוקת: היא עשויה להתייחס לאלה שמתו באש אלוהית או במגפה (כמו עדת קרח או המרגלים), מיתות הנחשבות עדיפות על מיתה מצמא. לחלופין, היא מהדהדת את המשאלה הקודמת למות במצרים.

- הם משתמשים במונח **"קהל ה'"** — מושג שעולה ממרד קרח, הטוען שלכל הקהילה יש קשר עם אלוהים, לא רק למשה.

- הם מאשימים את משה שהביא אותם למקום ללא זריעה, ללא תאנים, ללא ענבים, ללא רימונים וללא מים.

פסוקים ו'–י"א: תגובת משה והכאת הסלע

משה ואהרון פועלים לפי דפוס הרגיל שלהם: הולכים לפתח אהל מועד, נופלים על פניהם, ומקבלים התגלות של כבוד ה'. אבל כאן, באופן קריטי, **ה' אינו מתלונן על העם** — סטייה מהדפוס הרגיל שבו אלוהים מפנה את התלונה כלפי עצמו ומעניש את העם.

הוראת ה': קח את המטה, אסוף את העם עם אהרון, **ודבר אל הסלע**, שיוציא מים.

מה שמשעה עושה בפועל:

- לוקח את המטה מ"לפני ה'" — מטה אלוהי עם סוג כלשהו של כוח

- פונה אל העם: **"שמעו נא המורים"** — "שמעו נא המורים"

- אומר: **"המן הסלע הזה נוציא לכם מים?"** — "המן הסלע הזה נוציא לכם מים?"

- מרים את ידו ומכה את הסלע פעמיים; מים זורמים החוצה

פסוק י"ב: התוכחה האלוהית — קריאה חדשה

במקום להעניש את העם, ה' כועס על משה ואהרון: **"יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל"** — "יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל".

הפרשנות המרכזית: חטאו של משה היה **אימוץ נקודת המבט של העם**. כשהם התלוננו על היעדר מים, משה למעשה אמר, "מה אתם רוצים ממני? זה מדבר!" הטון שלו העביר שהמצב באמת בלתי אפשרי — מיישר קו עם תלונתם במקום להקרין ביטחון בכוחו של ה'. זה מהדהד את התוכחה המוקדמת של ה' בבהעלותך: **"היד ה' תקצר?"** — "היד ה' תקצר?"

משה אמנם ביצע את הנס בסופו של דבר, אבל הרטוריקה המתוסכלת שלו — "המן הסלע הזה *נוציא* לכם מים?" — לא הצליחה לקדש את ה'. תפקידו היה להעביר שמדבר אינו מהווה בעיה לאלוהים. במקום זאת, התסכול שלו גרם לזה להישמע כאילו הוא חולק את הספק של העם.

ההיגיון של העונש: דור המרגלים נידון לא להיכנס לארץ ישראל כי חסר להם אמון — הם אמרו "אנחנו לא יכולים". עכשיו משה הפגין כישלון מקביל של ביטחון. למרות שהוא הפנה את התסכול שלו כלפי העם, הטון הבסיסי העביר שהוא איבד את האומץ שלו, ואת הביטחון של ה' בו. לכן: **"לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם"**. הוא מקבל את אותו גורל כמו הדור שהיה אמור להוביל.

הפסוק המסכם — "המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש במ" — משמעותו שאלוהים בסופו של דבר הביא מים, אבל משה לא הצליח להשתתף בצורה נכונה, ולכן גם הוא וגם אהרון נידונו למות במדבר.

פסוקים י"ד–כ"א: פרשת אדום — עקיפה שנייה

מקבילה גיאוגרפית ונרטיבית לבשלה

מקדש, מעבר דרך אדום היה מביא את בני ישראל ישירות לארץ ישראל. זה יוצר מקבילה מפתיעה לתחילת המסע ממש בפרשת בשלח, שם הם יכלו ללכת דרך ארץ פלשתים אבל הועברו למסלול אחר בגלל פחד. עכשיו יש עקיפה *נוספת* — הם לא יכולים לעבור דרך אדום. הדפוס של חוסר יכולת לקחת את המסלול הישיר חוזר על עצמו.

המשימה הדיפלומטית (פסוקים י"ד–י"ז)

משה שולח מלאכים — מתורגם בצורה הטובה ביותר כ"שגרירים", שליחים חשובים הנושאים מסר מהמלך — למלך אדום. הפנייה מפתיעה: **"כה אמר אחיך ישראל"** (כה אמר אחיך ישראל). אדום מטופל כאומה אחת, צאצא

אדום מסרב שוב ומגבה איומים בפעולה, יוצא **בעם כבד וביד חזקה** (בעם כבד וביד חזקה). בני ישראל פונים הצידה — לא רק כי לא יכלו להילחם, אלא כי ה' (כפי שנאמר בספר דברים) אמר במפורש למשה לא להילחם באדום, שכן אותה ארץ שייכת לאדום.

פסוקים כ"ב–כ"ט: מות אהרון בהר ההר

הגזירה והירושה

נוסעים סביב אדום, הם מגיעים להר ההר. ה' אומר למשה ולאחרון שאהרון ימות — **יאסף אהרן אל עמיו**, "יאסף אהרן אל עמיו". ביטוי זה פירושו נאסף אל משפחתו המתה: כשאדם נולד הוא מופרד ממשפחתו הגדולה יותר (חיים ומתים), וכשהוא מת הוא חוזר למקום שממנו בא. הסיבה שניתנה מפורשת: **על אשר מריתם את פי** — "על אשר מריתם את פי" במי מריבה.

העברת בגדי הכהונה

ה' מורה למשה לקחת את אהרון ואת בנו אלעזר במעלה ההר, להסיר את בגדי אהרון (בגדי הכהונה), ולהלביש אותם על אלעזר. כפי שנקבע בפרשת תצווה, פרשת נשא ובמקומות אחרים, הלבשת הכהן בבגדי הכהונה היא מה שמהווה את כוחו ומעמדו. הסרתם מאהרון והנחתם על אלעזר היא מעשה הירושה עצמו. זה נעשה בפומבי — משה יורד מההר עם אלעזר כך שכולם יכולים לראות שאלעזר הוא עכשיו הכהן.

אבלות על אהרון

העם רואה שאהרון מת ומתאבל שלושים יום — **כל בית ישראל**, כל העם. זה עוקב אחר דפוס שנראה עם יעקב ומאוחר יותר עם משה: כשמנהיג חשוב מת, יש דיווח על העם שמתאבל שלושים יום. מקומות אחרים מזכירים שבעה ימים (שבעה), וזו הסיבה שמנהג האבלות כולל גם שבעה וגם שלושים ברמות שונות של עוצמה.

של עשו, אחיו של יעקב. יש כאן הד לפרשת וישלח, שם עשו הציע לנסוע יחד עם יעקב ויעקב סירב בנימוס — פרשה זו היא במובן מסוים ההשלכות של אותה דינמיקה קודמת.

המסר מספר על קשייהם: ירידה למצרים ("אתם לא ירדתם למצרים — אתם הלכתם לאדום, אבל אנחנו ירדנו"), סבל ארוך, המצרים פגעו בהם ובאבותיהם, זעקו אל ה', וה' שלח מלאך להוציא אותם. השימוש במלאך ראוי לציון — "הוא שלח מלאך, ואנחנו שולחים לך מלאך". המלאך שהוציא אותם ממצרים הוא כמובן משה עצמו, אבל הוא מדבר בשם ישראל, לא בשמו שלו.

האסטרטגיה הרטורית היא לעורר רחמים: סבלנו כל כך הרבה זמן, אנחנו סוף סוף קרובים ליעד שלנו, בבקשה תן לנו לעבור. הם מבטיחים לא לעבור דרך שדות או כרמים — כשצבא עובר דרך ארץ, הדבר הראשון שהם עושים הוא להרוס את האזור הכפרי ואספקת המזון. במקום זאת, הם ינסעו **בדרך המלך** — פשוטו כמשמעו "דרך המלך", כלומר הכביש המהיר, הדרך המתוחזקת מלכותית שלא חותכת דרך אדמה חקלאית. הם לא יסוו ימין או שמאל.

סירובו של אדום והסלמה (פסוקים י"ח–כ"א)

אדום מסרב: "לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך". סירוב זה אינו בלתי סביר לחלוטין — בני ישראל נוסעים כצבא, ולאפשר לצבא לעבור דרך השטח שלך זה באמת מסוכן, ללא קשר להבטחות.

בני ישראל מנסים שוב עם עוד יותר ויתורים: הם ילכו במסילה (דרכים סלולות — אפילו יותר מוגבל מדרך המלך), ואם הם ישתו ממעינות אדום, הם ישלמו עבור המים. הם מדגישים: "רק ברגלי אעברה" — כלומר ללא ציוד כבד, ללא סוסים, ללא מנגנון צבאי, רק אנשים הולכים ברגל.

תמלול מלא

במדבר פרק כ': סיפור השנה הארבעים — מות מרים ומי מריבה

מבוא: החלק השלישי של סיפור המדבר

אנחנו קוראים במדבר פרק כ'. פרק זה חוזר ישירות לסיפור, או אולי במובן מסוים משמעותי, כאן הסיפור עובר לחלק השלישי של הסיפור, שאנו קוראים לו סיפור השנה הארבעים של המדבר — סיפור התקרבות בני ישראל לארץ ישראל ומה שקורה באותו שלב.

כמובן, יש קשר מעניין בין זה לבין המצווה שממנה הגענו זה עתה, שהיא מצוות פרה אדומה, שהיא המטרה מטומאת מת. כי בפרק זה יש כמה מקרי מוות — לפחות, כלומר, בפרק יש שני מקרי מוות, ובעצם הוא גם מדבר על הדבר שגרם למות משה. אז במובן מסוים יש בו שלושה מקרי מוות. אבל כמובן, הפרק אינו חלוקה אורגנית של הטקסט. אבל הוא כן — אנחנו בהחלט כן יש לנו את מות מרים מיד לאחר מכן, וכמובן המדרש כבר שם לב לקשר הזה. אבל אני חושב שזו איזושהי אסוציאציה.

מבנה סיפור המדבר

אבל באמת אנחנו חוזרים לסיפור, והחלוקה שאני עושה בתוך הסיפור היא משהו שאנחנו יכולים לראות והיא גם מאוד ברורה שוב בספר דברים, שבו משה נושא את נאוומו המפורסם בתחילתו, שבו הוא מחלק את זה בצורה הזאת. כי יש לנו את ה — למרות שהיה את סיפור המסע שלהם שהתחיל בפרשת בהעלותך, שבו הם נוסעים לארץ ישראל, הסיפור הזה מסתיים בפרשת שלח, שבה המרגלים גרמו לתוכנית הזאת להיזנח, להידחות לדור שלם.

אז מחלוקת קרח אולי קרתה לפני זה או אחרי זה. זה לא ברור, אבל בהחלט אין לזה הרבה קשר לסוף. כמובן, יש לנו את האנשים האלה שם שמתלוננים שמה לא מביא אותם לארץ ישראל. אז אולי תגובה למה שקרה עם המרגלים, או בכל מקרה, מחשבה ששייכת לאותה סדרת אירועים. אנחנו יכולים לראות את זה כתחילת המסע במדבר. עכשיו אנחנו מגיעים לסוף

המסע ומתחילים לדון במסירה בפועל של הדורות. הדור הזה, כולל מנהיגיו — משה, אהרן ומרים — הולכים למות, ואנחנו מתחילים להגיע לדור הבא, שהולך לארץ ישראל.

אז זה באמת איפה שזה מתחיל, והמקום שבו זה מתחיל הוא המקום הזה שנקרא קדש. מאוד ברור בספר דברים אנחנו רואים שקדש הוא המקום שבו החלק השני של הסיפור מתחיל. כמובן, המרגלים אולי נשלחו כבר משם, אז — אבל אז הם חזרו. אז בכל מקרה, קדש הוא המקום שבו החלק הזה של הסיפור מתחיל.

תוכן פרק כ'

אז בואו פשוט נקרא. יש כמה — כמו שאמרתי, הפרק הזה, אנחנו יכולים לראות איזושהי שלמות אורגנית בו בגלל מה שדיברתי. יש בו את סיפורי מות מרים, ואז את סיפור מי מריבה, ואז את סיפור הניסיון לעבור דרך ארץ אדום, ואז גם את מות אהרן באותו מקום, או בהר ההר, שנמצא ליד אדום. אבל זו רק חלוקת הפרק שגורמת לזה להישמע מחובר. זו כמובן גם פרשה אחת, פרשת חוקת, אבל באופן כללי, זה איפה שאנחנו נמצאים.

מות מרים (פסוק א')

אז בואו נתחיל מההתחלה. אז הם מגיעים למקום שנקרא מדבר צין, ובתוכו, כנראה עיר או נווה מדבר, מקום שנקרא קדש. ובחודש הראשון — זה לא נתן לנו איזו שנה; אנחנו אמורים להניח שזה בשנה הארבעים או השלושים ותשע למסע המדבר — הם מגיעים לשם, ושם מרים מתה ונקברת שם. אז קבר מרים, כביכול, נמצא בקדש, איפשהו, איפה שזה.

זו הערה אחת, וכמו שאמרתי, זו הערה חשובה. מרים הייתה ברור הגדולה מבין שלושת האחים — משה, אהרן ומרים. אתה יכול לראות שמרים הייתה, אם היא האחות ששמרה על משה כבר כשהוא היה תינוק, היא הגדולה מבין האחים. אז היא מתה ראשונה, וזה, אני חושב, מסמל איך הדור מסתיים, מת, כולל מנהיגיו. כמובן, כולם מתו, אבל אנחנו לא מדברים כל

אתם מתלוננים עליי. הוא מקשיב, הוא מעניש את העם. כאן קורה משהו מאוד שונה, ובואו נשמע מה קורה.

הוראות ה'

מה קורה הוא, ראשית ה' מדבר אל משה: **קח את המטה, קח את המטה שלך, את המקל שלך. אסוף את העם יחד עם אהרן, ודבר אל הסלע — וְדַבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלֶעַ** — והוא ייתן לכם מים. תוציא מים מהסלע, ותיתן להם לשתות, להם ולבהמותיהם. וזה מה שהוא עושה. הוא מוציא אותם מִי מְרִיבָה. אז זה **מִטָּה אֱלֹהִים**, משהו שיש לו איזשהו כוחות.

משה מכה את הסלע (פסוקים ט'-י"א)

והוא מביא אותם יחד, והוא אומר להם: **שָׁמְעוּ נָא הַמְּרִיבִים. הֲמִן הַסֶּלֶעַ הִנֵּה נּוֹצֵיא לָכֶם מַיִם?** זה מה שהוא אומר. וזה משה מוכיח אותם, שזה משהו שאנחנו מצפים לו. הם מתלוננים. הוא אומר, אתם מתלוננים כל הזמן. תראו, אנחנו יכולים להוציא מים מהסלע. זה בעצם איך שצריך לקרוא את זה, אני חושב.

או שהוא אומר, כמו, אולי הוא אולי אומר משהו דומה למה שהוא אמר **מִמְחַרְתָּ** — מה אתם רוצים ממני? האם אני אתן לכם מים מסלע? אנחנו במדבר. אנחנו מנסים להגיע לארץ ישראל, אנחנו מנסים לעשות משהו, אבל אתם פשוט מורדים. זה ממש בעצם מה שהוא אומר.

ואבל ה' אמר לו שהוא הולך לעשות את זה. אז זה למה זה נעשה מעניין, נכון?

אז זה בפסוק י'. והוא מרים את ידו, הוא מכה את הסלע פעמיים, ומים יוצאים, וכולם שותים. אז פתרנו את בעיית המים.

התוכחה האלוהית: חטא משה (פסוק י"ב)

עכשיו, במקום שה' מתלונן על העם או כועס על העם, ה' כועס על משה ואהרן. והוא אומר: **יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.** במילים אחרות, משה — ואני חושב שזה **פֶּשַׁט** על החומש — ה' אומר למשה: **נִיאָמַר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן.**

הבנת כשלון משה

נראה שבשלב הזה, משה — צעק בחזרה או החזיר את תלונת העם אליהם. הם אומרים, למה אתה לוקח אותנו למדבר? אין כאן מה לשתות. משה אומר, מה אתם רוצים ממני? זה מדבר.

ומשה שכח שתפקידו היה לומר: אין בעיה, מדבר. זו לא בעיה לה'. זו בעיה לאנשים אחרים. לה' אין בעיה.

וכמובן, זה לא שמשה לא עשה את זה. כמובן, הוא בעצמו הלך עם המטה והביא מים מהסלע. אבל הוא היה מתוסכל מהם, והוא היה כועס עליהם על כך שהם כביכול מצפים לנס הזה וכועסים שאין נס מיד.

כמובן, אולי זו הייתה במקור התוכנית — הם הולכים להוציא מים מסלע. זו התוכנית. אין תוכנית אחרת. ברור שחייבת הייתה תוכנית. אבל משה דיבר אליהם בצורה שסימנה שהוא במידה מסוימת בצד שלהם. הוא במידה מסוימת מסכים עם הטענות שאין מים במדבר. ומה אתם רוצים ממני? הוא משתמש בזה כדי לומר, כמו, מה אתם מצפים? למה אתם מתלוננים כל הזמן? למה אתם פשוט מורדים?

אבל הטון היה שה' לא יכול. וה' היה כועס על משה והוא אמר: עשית את זה, לכן יהיה לך אותו גורל כמוהם. זכרו, הם נענשו לא לבוא לארץ ישראל בגלל המרגלים — כי לא היה להם אותו סוג של אמון. כי הם אמרו שאנחנו לא נוכל.

ועכשיו משה אומר שאנחנו לא יכולים ללכת במדבר. למרות שהוא אומר את זה להם, במובן מסוים הוא אומר שהוא לא ראוי. אז הוא איבד את הביטחון שלו. הוא איבד את האומץ שלו. הוא איבד את אמון ה' בו. לכן, אתה לא תביא את זה [הדור לארץ].

עונש משה ואובדן הביטחון

כך על האנשים הפשוטים. אנחנו מדברים על המנהיגות. ועכשיו, הסיפור הבא.

משבר המים ותלונת העם (פסוקים ב'-ה')

כמובן, שוב, הקשר בין הסיפור הזה לבין מות מרים הוא משהו שהמדרש הרחיב עליו הרבה. כנראה למרים יש קשר לבאר. זה רעיון סביר, אבל זה לא מפורש בטקסט. זו אסוציאציה שנבנית ממנו.

הדפוס החוזר של תלונות על מים

אבל מה שהסיפור מזכיר יותר זה אותם סיפורים שהיו לנו בתחילת המדבר. גם הם נקראים מריבה לפעמים. מסה או מריבה אולי מקום אחר, אולי אותו מקום. היו כמה פרשנים שהבינו את זה כאותו סיפור, אבל זה לא בהכרח כך. זה בהחלט אותו מבנה. הסיפור הפיזי אולי קרה יותר מפעם אחת. המדבר הוא ברור מקום בלי מים, ולפעמים הם איכשהו שרדו, הם מצאו מים איכשהו כל הזמן, אבל בכל פעם זה אתגר חדש. אבל האתגר יכול לחזור על עצמו שוב ושוב.

אז זה לא העובדה שזה חוזר על עצמו זה לא באמת בעיה. אפילו העובדה שזו אותה סוג תלונה, אותה סוג מריבה, אותו סוג אות — זה גם לא משהו שבאמת בעיה, כי זה מה שצפוי מהסיפור. אם אתה מכיר את הסיפור, היית מצפה לזה. אז זה לא באמת בעיה. אבל אני רק מזכיר שזה סיפור ששייך לאותה סדרת בעיות.

התלונה עצמה

סיפור בעיה מאוד בסיסי: אתה הולך למדבר, בעיה אחת גדולה היא שאין מים. אז זה מה שקורה. הם בקדש, אין מים. לעדה אין מים, אז הם מתאספים אל משה ואהרן, והם נלחמים. זו הלשון — אני חושב שהלשון הזו נמצאת במקום אחר — וַיִּרְבּוּ. הם מתלוננים, וכאן הם נלחמים עם משה. וַיִּרְבּוּ הָעַם עִם מֹשֶׁה פִּירוּשׁוֹ הֵם מִמַּשׁ נִלְחָמִים, או שיש להם ויכוח איתו. כמובן, הלשון הזו, כמו שאמרתי, נמצאת בשלח, וסיפור הסלע והמים הוא אותה לשון.

ומה הם אומרים? **וְלוֹ הָנִעַמְנוּ בְּנִעַמְנוּ אֲחֵינוּ לִפְנֵי ה'.** איפה זה לפני ה'? לא ברור לי על מה הם מדברים.

אז הם התלוננו. הם אומרים, למה הבאתם את קהל ה'? אז שוב, אנחנו רואים את הדבר הזה של קהל ה' שמתחיל כבר מקרח — איך הם רואים את עצמם כקהל ה'. אנחנו לא רק — משה הוא זה שיש לו קשר עם ה' ואנחנו רק צריכים אותו ולכן אנחנו לא יכולים להתלונן. לא, אנחנו גם קהל ה'. ומשה, להביא את קהל ה' למדבר שבו הם ימותו יחד עם בהמותיהם.

למה הם הלכו? אז זה דבר אחד. ואותו דבר: למה הוציאו אותנו ממצרים להביא אותנו למקום הרע הזה, שאינו מקום זרע, לא מקום עם תאנים, ענבים, רימונים, ומים אין לְשִׁתוֹת? אז אין עצים, אין מים.

פירוש "לפני ה'"

אבל איפה זה לפני ה'? איפה הם רוצים למות — הם אולי מתכוונים למשהו כמו, היינו צריכים לקחת את התלונה שלנו קודם על קרח עד הסוף ואז למות לפני ה', כמו האנשים שמתו ב — רש"י אומר על זה לפני ה', איזשהו מות באש או במגפה, שנקרא לפני ה', ולמות מצמא זה יותר גרוע מזה. זה כמו שאתה מת רק מחוסר מים.

או לפני ה' פירושו שהם היו צריכים למות במדבר כמו — סליחה, בזמן כמו שאמרנו בשלח. הם אמרו שהיינו צריכים למות במצרים, או שאין שום — אין טעם לבוא למדבר, בכל מקרה.

תגובת משה ואהרן (פסוקים ו'-ח')

ומשה ואהרן פועלים באופן דומה לאופן שבו הם תמיד פועלים. הם באים לפתח אהל מועד, הם נופלים על פניהם, והכבוד ה' מתגלה אליהם, וַיִּרְא אֱלֹהִים פְּבוֹד ה'.

וכאן, בניגוד למקומות אחרים, ה' לא מתלונן הרבה. אז זה הסיפור המרתק. אני לא יכול לתת תיאוריות בשיעור הזה על מה באמת קורה. למעשה, אני אתן תיאוריה קלה. אבל זכרו שבסדרת התלונות הזו במדבר, תמיד אותו מבנה: אנשים מתלוננים על משה, וה' לוקח על עצמו את התלונה. הוא אומר,

לך מלאך, והשם שלח מלאך והוציא אותנו ממצרים. המלאך כמובן הוא משה עצמו, אבל הוא מדבר בשם ישראל, הוא לא מדבר בשם עצמו.

והנה אנחנו בקדש, ליד הגבול שלך, ואנחנו מבקשים ממך, לכן אנחנו מבקשים ממך, אז הם כאילו **מעורר רחמים** [מעורר רחמים], הם מנסים לעורר את הרחמים של בני אדם, אחיהם, אומרים תראה, נאבקנו כל כך הרבה זמן, סוף סוף אנחנו מתקרבים למקום שאנחנו אמורים להגיע אליו, תן לנו לעבור דרך ארצך.

ההבטחה למעבר בשלום

והם מבטיחים להם, אנחנו לא נעבור דרך השדות שלכם, הכרמים, במילים אחרות אנחנו לא ניקח את האוכל שלכם, אנחנו לא נהרוס, נכון, כשצבא עובר דרך ארץ, הדבר הראשון שהם עושים זה שהם הורסים את האזור הכפרי, הם הורסים את האוכל ואת הכרמים, הם חושבים שאנחנו לא נעשה את זה, אנחנו הולכים בדרך המלך [דרך המלך], אנחנו הולכים בכביש המהיר. דרך המלך פירושו מילולית דרך המלך, אבל מה שזה אומר זה כמו הכביש המהיר, המלך אחראי על כמו שיהיו כבישים מהירים שלא עוברים דרך שדות וכאלה, אנחנו לא נלך ימין או שמאל, עד שנעבור.

סירובו של אדום

בני אדום לא בטחו בהם, והוא אמר, לא תעבור, אצא לקראתך בחרב, במילים אחרות, עם הצבא, הוא לא מקבל את ההצעה הזו לשלום. כמובן, קשה לומר שהוא טועה לגמרי כי, אתם יודעים, האנשים האלה, כפי שהזכרנו פעמים רבות, הם נוסעים כצבא, הם לא ממש נוסעים בשלום, ולתת לצבא לעבור דרך הארץ שלך זה דבר מסוכן, זה לא פשוט, יכול להיות שהם, הם כנראה התכוונו לזה ברצינות, שהם לא יתנהגו ככה, אבל לא ברור מה הם היו נותנים לו כדי לגרום לו לבטוח בהם.

הפנייה השנייה עם ויתורים נוספים

והם שואלים אותו שוב, שזה שוב אומר משהו כמו, נלך ב, בדרכים סלולות, אנחנו אפילו לא נעשה את הדרך שלנו, אנחנו אפילו לא נלך בדרך המלך, נלך באיזה דרכים סלולות, והם מבטיחים משהו אחר, הם אומרים, נשתה, אז קודם הם אמרו, אנחנו לא נשתמש ב, לא נשתה מהבארות שלך, איכשהו יהיה לנו מים משלנו או משהו, עכשיו הם מבטיחים אפילו יותר טוב, לא, נשתמש בבארות שלך, אבל נשלם לך על זה, רק, אנחנו לא נעשה כלום, רק תן לנו לעבור ברגלינו, במילים אחרות, אנחנו לא נביא, מה שאנחנו אומרים, ארטילריה כבדה, אנחנו לא מביאים איתנו שום, שום סוסים, שום רובים, שום דבר חשוב, אנחנו רק הולכים דרך.

הסירוב הסופי והעימות הצבאי

אבל זה לא עזר, אדום אמר, לא תעבור, והוא גם עמד בהבטחתו, הוא הלך, הוא יצא לפניהם עם, עם צבא כבד, ביד חזקה, במילים אחרות, חמוש, והם הראו מאוד בביטחון, הם גיבו את האיזומים שלהם במעשים, ולא נתנו לישראל לעבור.

ולכן, הם לא יכלו לכבוש אותו, הם לא יכלו להילחם איתו, כמו שנאמר בספר דברים, שהשם אמר למשה לא להילחם איתו, אז זה לא רק שהם לא יכלו, זה גם היה, השם אמר שאדום שייך לאדום, אנחנו לא צריכים להילחם איתם, ולכן, הם הלכו מסביב בדרך האחרת.

מות אהרן בהר ההר

הגזירה האלוהית

אז, עכשיו, הולכים בדרך האחרת, הם הולכים מקדש, ומסביב לארץ אדום, הם מגיעים למקום שנקרא הר ההר, ועכשיו, השם מדבר למשה ואהרן בהר ההר, והשם אומר להם, אהרן ימות. אז, **יאסף אהרן אל עמיו** [יאסף אהרן אל עמיו], אהרן יאסף אל עמיו, שזה אומר, אל עמו המתים, נכון, למשפחתו, ל, הוא הולך לחזור בנפרד, אז, במובן מסוים, כשאתה נולד, אתה מופרד מהמשפחה הגדולה שלך, שכוללת את החיים והמתים, אתה הולך, אתה מת, אתה חוזר למקום שממנו באת עם המשפחה שלך.

אבל הוא היה מתוסכל מהם והוא היה כועס עליהם על כך שהם כביכול מצפים לנס הזה וכועסים שאין נס מיד. כמובן אולי זו הייתה במקור התוכנית, הם הולכים להוציא מים מסלע, זו התוכנית, אין תוכנית אחרת, ברור שחייבת הייתה תוכנית. אבל משה דיבר אליהם בצורה שסימנה שהוא במידה מסוימת בצד שלהם, הוא במידה מסוימת מסכים עם הטיעון שאין מים במדבר ומה אתם רוצים ממני? הוא משתמש בזה כדי לומר כמו, מה אתם מצפים? למה אתם מתלוננים כל הזמן? למה אתם פשוט מורדים? אבל הטון היה שה' לא יכול ושה' היה כועס על משה והוא אמר, עשית את זה לכן יהיה לך אותו גורל כמוהם.

זכרו הם נענשו לא לבוא לישראל, למה? בגלל הנס, כי לא היה להם אותו סוג של אמון, כי הם אמרו שאנחנו לא נוכל. ועכשיו משה אומר שאנחנו לא יכולים ללכת במדבר. למרות שהוא אומר את זה להם, במובן מסוים הוא אומר שהוא לא רואי אז הוא איבד את הביטחון שלו, הוא איבד את האומץ שלו, הוא איבד את אמון ה' בו, לכן לא תביא את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם.

אז זה העונש וזה למה, זו באמת הפרשה שמנבאת את מות משה ומשה להיות חלק מהקללה הזאת של המדבר, חלק מהקללה הזאת של דור המדבר, שהם לא הולכים לישראל, משה גם לא הולך בגלל סיפור מי מריבה. וכפי שהקטע מסיים ונגמר, אלה מי מריבה, מי המריבה שהעם, עם ישראל נלחם עם ה' ואלוהים התקדש בהם, במילים אחרות אלוהים בסוף כן הביא מים, אבל משה לא השתתף בזה נכון ולכן משה ואהרן מתו במדבר.

מעבר המנהיגות

אז זו פרשה מאוד חשובה שסוף סוף כביכול הורגת את הדמויות הראשיות, זה לא שהם לא מתו אלא מספרת שהם ימותו, הדמות הראשית היא משה ואהרן ויהיה מישהו אחר להביא אותם לארץ ישראל. אז זה סוף הפרק הזה וזה למה אני חושב שהחלק הזה הוא הפרשה הזאת שבה מאוד ברור מונחת הקרקע למעבר הדורות והמנהיגות של הדורות ולא משה מביא אותם לארץ ישראל.

אבל משה עדיין המנהיג בשלב הזה, משה עדיין המנהיג והוא עדיין המנהיג הצבאי של העם, הוא עדיין מביא אותם קרוב יותר לארץ ישראל.

פרשת אדום: עיכוב שני

הקשר גיאוגרפי והקבלה היסטורית

עכשיו שהם בקדש, אז אם אתה מסתכל בגיאוגרפיה תראה שמקדש אם אתה עובר דרך ארץ אדום, ממש שם אתה מגיע ישר לארץ ישראל. זה מאוד מעניין כי ממש בתחילת פרשת בשלח כבר, הם יכלו ללכת דרך ארץ פלשתים כשהם פחדו, אז לכן הם היו צריכים ללכת מסביב דרך המדבר בדרך אחרת. ועכשיו יש עוד עיכוב אחד, כביכול, מאוד מעניין, עוד עיכוב אחד שבו הם לא יכולים לעבור דרך אדום. משה וספר דברים יש גרסה קצת שונה של הסיפור הזה, אבל זה מה שהוא מספר לנו כאן.

המשימה הדיפלומטית לאדום

אז משה שולח שליחים או שנוכל לתרגם **מלאכים** [מלאכים] אני חושב שזה יהיה תרגום יפה, יהיו שגרירים, תמיד שליח חשוב, כמו שהוא נושא מסר מהמלך. הוא שולח את השליחים למלך אדום באומר, **כה אמר אחיך ישראל** [כה אמר אחיך ישראל], אז אדום נחשב אח של ישראל, של יעקב, אז הם ממש מתייחסים זה לזה כאומות אחים, אז הוא מבקש ממנו רשות כאח לתת להם לעבור.

אתם בוודאי זוכרים שעשו כבר ביקש את זה מיעקב פעם אחת בפרשת וישלח ויעקב סירב בצורה יפה וזה מעין ההשלכות של זה.

הפנייה לרחמים

והם אומרים לו, תראה, אתה יודע את כל הקשיים שעברנו, ירדנו למצרים, זכור שאתה לא ירדת למצרים, אתה הלכת לאדום, אבל אנחנו ירדנו למצרים, אבותינו, והיינו שם ימים רבים, המצרים הרעו לנו ולאבותינו, נכון, כי אבותינו היו במצרים, אנחנו רק צאצאיהם, אבל צעקנו להשם והוא שמע את קולנו, הוא שלח מלאך, אז מעניין, הוא שלח מלאך, אנחנו שולחים

וזה מה שהוא עושה, הם הולכים, ו, משה מפשיט את בגדי אהרן, מלביש אותם על אלעזר, ו, בעצם, כולם, מאוד בפומבי, כולם רואים שאלעזר הוא עכשיו הכהן אחרי אהרן, אהרן מת, ושניהם יורדים, משה יורד עם אלעזר, הם מראים שאלעזר הוא עכשיו הכהן.

האבל על אהרן

ויש לנו את הדיווח על **האבילות** [אבילות], הבכי, כולם רואים שאהרן מת, הם בוכים עליו, שלושים יום, כל המקומות, כל העם בוכה על אהרן, זה הדיווחים שהיו לנו, על יעקב, יהיה לנו את זה על משה, כשמנהיג חשוב מת, יש דיווחים על העם בוכה עליו, במשך שלושים יום, שזה הכמות המקובלת, במקומות אחרים, זה אומר **שבעה ימים** [שבעה ימים], נכון, אז, זה למה יש לנו **שבעה ימים**, עם רמות שונות של אבלות, אבל בכל מקרה, יש את הדיווח הזה על הבכי על האבל על אהרן, מאז שהוא מת, וזה סוף הפרק הזה.

כי, הוא לא בא לארץ, כפי שדיברנו לפני חמש שניות, כי, **על אשר מריתם את פי** [על אשר מריתם את פי], כי מריתם את פי במי מריבה, אז, כאן, אנחנו רואים, מאוד ברור, אהרן נחשב יחד עם משה, **מריתם את פי** [מריתם את פי], הם לא עקבו אחרי מה שהשם אמר, או שהם לא האמינו בו מספיק, בטחו בו מספיק.

העברת בגדי הכהונה

אז, השם אומר למשה, קח את אהרן ואת בנו אלעזר, העלה אותם להר הזה, קח את אהרן, הפשט את אהרן את בגדיו, במילים אחרות, את **בגדי כהונה** [בגדי כהונה], הלבש אותם על אלעזר, אז, זה מאוד ברור, כפי שראינו, בפרשת תצוה, בפרשת, אחר כך, בפרשת נשא, במקומות אחרים, ראינו, מאוד ברור, שההלבשה, הכהן, בבגדים האלה, בבגדי כהונה, זה מה שמהווה, במובן מסוים, את הכוח שלו, את היותו הכהן, אז, זה הירושה, אתה מוריד את זה מאהרן, ואתה נותן את זה לאלעזר, אז, הוא יורש אותו.